

نسبت "هویت" و "پیوند با گذشته"

سیری در آراء و اندیشه ها

محمد حسین سلمان روغنی

هیات علمی گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تفت

hoseinsalman@taftiau.ac.ir

چکیده: نگاه به معماری امروز، از سوی افراد گوناگون و با نوع نگاه و جهان بینی های متفاوت باعث می شود تا اول؛ دسته بندی های گوناگونی از اولویت بندی مسائل مبتلا به معماری امروز بوجود آید و دوم؛ راه ها و جهت گیری های خاصی جهت ادامه حرکت معماری و تلاش به قصد بهبود شرایط فعلی بر جامعه پیرو آن تفکر حاکم گردد. با مطالعه آراء و نظرات در بحث هویت، با طیفی مواجهیم که از نفی وجود مسأله ای به نام هویت تا اثبات آن را شامل می شود. در میان جریانها و آراء متعدد موجود به منظور گذار از مرحله کنونی، نگاهی وجود دارد که یکی از مهمترین بحران های معماری را بحران هویت و سرگشتگی می شناسد و رفع این بحران را از مسیر ارجاع به گذشته و نگاه به تاریخ و معماری و تفکر بر جای مانده از گذشته به عنوان میراثی گرانبها می پذیرد و راه نجات را در آن می یابد. دستاوردی که از این پژوهش حاصل آمده است رسیدن به یک جمع بندی از دیدگاه ها و نظرات معاصر در برخورد با مقوله "نگاه به گذشته" است. با شناسایی و دسته بندی این نگاه ها، جایگاه و مرتبه بحث "پیوند با گذشته" در معماری چند دهه اخیر ایران و دیدگاه های موجود در این زمینه ارایه می شود.

کلمات کلیدی: هویت، سنت، معماری گذشته.

۱- مقدمه

ذات معماری و هدفی که از عمل معماری مورد نظر است، موضوعات گسترده ای را در حیطه معماری مطرح می سازد که در هر مرحله از تفکر، طراحی، اجرا، کاربرد و ... به انحاء گوناگون نمودار می شوند. معماری امروز ما نیز بنا به دلایل متعددی، در بسیاری از زمینه ها، دچار نقصان و کمبودهایی است که باعث می شود بر آیند معماری موجود، در نقش و جایگاه مورد انتظار از آن، قرار نگیرد. در این میان، و از جمله مسائلی که همیشه ذهن طراحان را به خود مشغول می دارد، رسیدن به یک معماری اصیل و با هویت، در عین پاسخگویی و تناسب با خواسته های جامعه امروز است. معماری به عنوان یکی از ارکان و نهادهای فرهنگ، دارای نقشی تعیین کننده در باز آفرینی و نمودار ساختن هویت فرهنگی جامعه است و خدشه دار بودن معماری و اغتشاش در آن، نشانه ای از ضعف در رسیدن به هویت اصیل تلقی می گردد.

با مطرح شدن بحث هویت و معماری، آراء و نظرات گوناگونی در رد یا اثبات آن و همچنین در برشمردن و معرفی راه های درست رسیدن به یک معماری خودی بیان می گردد؛ کسانی هم که در این موارد به اظهار نظر پرداخته اند، در گروه های گوناگون قابل دسته بندی هستند. در میان مجموع نظراتی که در جستجوی معماری با هویت ارائه می شود، طیف نسبتاً بزرگی را می توان یافت که برای رسیدن به هدف مورد نظر و ارائه روش و مسیری برای معماری امروز، قائل به پیوند با گذشته اند. بدین ترتیب پیوند با گذشته به عنوان یکی از زیر مجموعه های بزرگ و اصلی بحث "هویت و معماری" مطرح می شود.

پیوند با گذشته و ارجاع به آن، پس از انقطاعی که در جریان مداوم و به هم پیوسته سنت، در حرکت جامعه و به صورت خاص در معماری ایجاد گردید، طی سال های متمادی و در قالب سبک ها و گرایش های مختلف فکری و عملی مطرح بوده است، بنابراین در میان تفکرات حاکم بر جامعه معماری و روش هایی که برای رسیدن به یک معماری مطلوب، مورد نظر بوده اند، ارجاع به گذشته نیز سهم بسزا و قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. از همین رو نیز بناهای متعددی را می توان یافت که با تأسی به چنین ایده و هدفی شکل گرفته اند و معمولاً در زمره بناهای مهم و شناخته شده نیز قرار می گیرند.